

KITEEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN
KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYN-
JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA
2016

SISÄLLYSLUETTELO:

Taustaa

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaamisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen

Kiusaamisen ehkäiseminen

Yhteistyö vanhempien kanssa

Arviointi

Kaupungin yhteinen suunnitelma

Yksikön suunnitelman malli

Taustaa

YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta ja välinpitämättömältä kohtelulta. (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus)

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (629/1998, 29). Lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa edellytetään kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatimista esiopetukseen. Lapsille, heidän huoltajilleen sekä esiopetuksen henkilöstölle tulee antaa tietoa väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja esiopetuksen toimintatavoista näissä tilanteissa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014)

Kiteen kaupungin esiopetussuunnitelman arvopohjan lähtökohtana on lapsuuden arvostaminen ihmisen ainutkertaisena elämänvaiheena. Keskeisiä arvojamme ovat yksilön kunnioittaminen, oppimisen ilo, lapsen osallisuus, yhteisöllisyys ja vastuullisuus. Lapsen kunnioittaminen ryhmissämme näkyy lapsen mahdollisuutena sanoa: "Minusta pidetään ja minut hyväksytään omana itsenäni! Minua kohdellaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti." Lapsia ohjataan ystävyyteen ja yhdessä tekemiseen. Oppimisen ilo ja riemu syntyy, kun lapset saavat kokea yhdessä uusia kokemuksia omana itsenään ilman pelkoa epäonnistumisesta. Jokainen tuntee kuuluvansa ryhmään ja sitoutuu yhdessä tehtyihin pelisääntöihin. Lapsia ohjataan selvittämään ristiriitoja keskustelemalla, neuvottelemalla ja sopimalla. Jokaisen lapsen täytyy tulla ryhmässä tasavertaisesti kuulluksi ja osalliseksi. Lapsi voi sanoa: "Minua kuunnellaan ja kuullaan! Mielipiteilläni on merkitystä!" Lasta ohjataan toimimaan vastuullisesti sekä itseään että toisia kunnioittaen. Aikuisten tehtävänä on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja huolehtia lasten hyvinvoinnista. (Kiteen kaupungin esiopetussuunnitelma, 2016)

Kiteen kaupungin Kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma on laadittu yhteistyössä kaikkien kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköiden kanssa. Jokainen ryhmä on vastannut kyselyyn pohtien oman ryhmänsä osalta kiusaamisen käsitettä, ehkäisyä ja siihen puuttumista. Suunnitelman teoriaosuudet pohjautuvat teokseen Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa - Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. (Kirves, Stoor-Grenner, 2010)

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on toistuvaa, tahallista ja toista psyykkisesti tai fyysisesti vahingoittavaa toimintaa. Kiusaamiseen joutuvat osallisiksi lapsiryhmässä muutkin lapset kuin kiusaaja ja kiusattu. Kaikilla ryhmän lapsilla on rooli kiusaamisprosessissa. Näitä rooleja ovat avustaja, vahvistaja, puolustaja ja ulkopuolinen. Avustaja osallistuu kiusaamiseen ja auttaa kiusaajaa, vahvistaja ylläpitää kiusaamista esim. nauramalla, puolustaja asettuu kiusatun puolelle ja ulkopuolinen ei halua sekaantua kiusaamiseen. Varhaiskasvatuksessa esiintyvä kiusaaminen voi olla joko fyysistä, psyykkistä tai sanallista kiusaamista.

FYYSINEN

Lyöminen
Potkiminen
Kamppaaminen
Esteenä oleminen
Vaatteiden repiminen
Nipistely
Kivien ja hiekan heittäminen
Leikin sotkeminen

PSYKKINEN

Uhkailu
Manipulointi
Kiristäminen
Ilveily, ilmeily
Poissulkeminen
Leikin sääntöjen muuttaminen
Selän takana puhuminen
Puhumatta jättäminen

SANALLINEN

Haukkuminen
Nimittely
Härnäminen
Lällättäminen
Vaatteiden, hiusten ym. kommentointi

Kiusaamisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen:

Vinkkejä kiusaamisen tunnistamiseen:

- Havainnoi lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
- Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystävydestä.
- Keskustele ja kysele lapsilta kiusaamiseen liittyvistä asioista, kuten missä negatiivisia tekoja, "tyhmää", tapahtuu.
- Rohkaise lapsia kertomaan, kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua.
- Tee yhteistyötä vanhempien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä.
- Käytä kuvia, jotka esittävät erilaisia kiusaamistilanteita.
- Lue lasten kanssa erilaisia aihetta käsitteleviä kirjoja.
- Tarkkaile tai tutki lähemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoi havaintosi.

Vinkkejä kiusaamiseen puuttumiseen:

- Puutu kaikkiin riitoihin ja konflikteihin.
- Suhtaudu aina vakavasti tilanteisiin ja kerro lapselle, että hänen käyttöksensä ei ole hyväksyttävää.
- Arvioi jokainen tilanne erikseen. Mieti, onko kyseessä riita vai kiusaamistilanne.
- Muista, että ei ole olemassa yhtä ainoata ratkaisumallia, vaan oikeanlainen toimintatapa edellyttää lasten tuntemista ja tilanteen havainnointia.
- Ohjaa kiusaajaa muuttamaan toimintatapojaan.
- Yritä ymmärtää kiusaajan käyttäytymistä (mistä johtuu), jolloin pystyt luomaan häneen positiivisemmän suhteen.
- Muista, että sekä kiusaaja että kiusattu tarvitsevat apua ja tukea.
- Keskustele yhdessä lasten kanssa tapahtuneesta. Mieti lasten kanssa vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja anna heidän valita niistä tilanteeseen sopivimmat. Tee lasten kanssa sopimuksia ja seuraa, kuinka lapset pitävät niistä kiinni.

Kiusaamisen ehkäiseminen:

Kiusaamisen ehkäisy on vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan, turvallisen ryhmän luomista sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Kiusaamisen ehkäisyn kannalta ei ole merkityksellistä odottaa, että negatiivisesta käytöksestä muodostuu systemaattista kiusaamista, vaan ehkäisy tulee aloittaa ajoissa. Konfliktien ja riitojen oikeanlainen ratkaisu voidaan nähdä kiusaamisen ehkäisynä. Tavoitteena on, ettei kiusaamista pääsisi syntymään.

Kiusaaminen koskee koko ryhmää, ei vain yhtä tai kahta lasta. Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen tuleekin nähdä laajemmin ja on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan koko ryhmän toimintaan. Kiusaamisen ehkäisyn tavoitteena on opettaa kiusaajalle myönteisiä tapoja toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ehkäisyn kannalta tärkeää on tunnistaa ja havaita ne tilanteet, joissa lapselle on kehittynyt vääränlaisia toimintatapoja tai hänen vuorovaikutuksensa muiden kanssa ei ole tyydyttävää. Aikuisen tehtävä on ohjata ja opettaa lapselle sellaisia toimintatapoja, että jokainen lapsi saa kokemuksia myönteisestä vuorovaikutuksesta ja kokee tulevaisuutta hyväksytyksi ryhmässä.

Kiusaamisen ehkäisy perustuu aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen sekä ymmärrykseen siitä, että aikuinen itse vaikuttaa ilmiön olemassa oloon. Aikuisen toiminta ja valinnat voivat mahdollistaa kiusaamistilanteiden syntymistä ja ylläpitää niiden jatkumista. Aikuisen tehtävä on kantaa vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä.

Keinoja arkeen:

1. Turvallinen ilmapiiri luominen

Turvallisen ilmapiirin luomisen pohjana ovat työyhteisön aikuissuhteet ja tapa, jolla aikuiset kohtaavat toisensa aikuisyhteisössä. Huono ja jännittynyt ilmapiiri aikuisten kesken tarttuu väistämättä myös lapsiin. Sen vuoksi työskentely aikuisten ilmapiirin hyväksi on tärkeää. Jos aikuiset viestittävät selkeästi, että he eivät salli eivätkä hyväksy loukkaavaa käytöstä keneltäkään, myös lapset tietävät, mikä on sallittua. Kaikkien lasten tulee tuntea, että heitä arvostetaan ja kunnioitetaan, ja että he voivat luottaa aikuisten olevan läsnä ja auttavan heitä tarvittaessa.

2. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot kehittäminen

Hyvät sosiaaliset ja emotionaaliset taidot omaavat lapset pystyvät yhteistoimintaan muita paremmin ja solmimaan sekä ylläpitämään hyviä ystävyysuhteita. Vertaissuhteissa tarvittavien vuorovaikutustaitojen määrätietoisesta harjaannuttamisesta tulee alkaa jo varhaiskasvatuksessa, missä lapset harjoittelevat ohjatusti tutustumisen, ystävyyssuhteyden, ryhmään liittymisen, itsestä kertomisen, loukkaavan viestinnän tunnistamisen ja toisten huomioimisen taitoja. Tällaiset taidot auttavat lapsia solmimaan ja ylläpitämään palkitsevia kaverisuhteita ja tulemaan hyväksytyksi vertaisryhmässään.

- Torjutut lapset ja heidän tunnistaminen

Torjuttu lapsi jää usein ryhmän ulkopuolelle eikä hän pääse mukaan yhteisiin leikkeihin. Torjutuksi tuleminen vaikeuttaa lapsen asemaa ryhmässä ja saattaa johdattaa kiusaamistilanteisiin. On tärkeää tunnistaa, jos lapsella on riski tulla vertaisryhmänsä torjumaksi. Torjutut lapset voivat olla aggressiivisempia tai vetäytyvämpiä kuin muut ryhmän jäsenet. Heillä on vain vähän kommunikointia vertaisryhmän kanssa tai se on sävyltään negatiivista. Näillä lapsilla on muita suurempi riski monenlaisiin ongelmiin myöhemmin elämässään.

- Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset

Ryhmässä torjutaan eniten aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia, joille on tyypillistä kypsymättömyys ja kykenemättömyys itsehillintään. Aggression tunne kuuluu lapsen ja nuoren kehitykseen normaalina osana tunteiden kehitystä. Aggressio on kuitenkin opittava hallitsemaan rakentavasti. On tärkeää, että aggressiivisesti käyttäytyvälle lapselle opetetaan yhä uudestaan ja uudestaan toisenlaisia tapoja toimia ja että harjoittelussa on mukana empaattinen ja jäämäkää aikuinen. Ryhmän muiden lasten kanssa keskustellaan siitä, ettei aggressiivinen käyttäytyminen ole koskaan sallittua.

Suhtautumistapoja lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti:

- Pysäytä, siirry lapsen kanssa rauhoittumaan muualle.
- Seurausten tulee olla reiluja, oikeudenmukaisia ja helposti ymmärrettäviä.
- Asetu lapsen asemaan, vaikka hän olisi toiminut väärin.
- Selvitä tunteen ja toiminnan välinen ero.
- Auta lasta korjaamaan väärin tehty asia, ymmärtämään ja hyvittämään se.

Suhtautumistapoja, kun lapsi kokeilee rajojaan ja esittää vastalauseita:

- Vältä valtataistelua.
- Löydä hyvä tasapaino vaatimusten/seurausten ja joustavuuden välillä (milloin aikuinen voi luopua vaatimuksistaan).
- Pidä kiinni sovitusta.
- Höpötä ja hulluttele lapsen kanssa aina tilaisuuden tullen.

Keinoja lapsen levottomuuden ehkäisemiseksi:

- Valmista lasta muutokseen ja siirtymiin.
- Luo rauhallisia nurkkauksia.

- Vähennä lapsen stressiä tilanteissa, jotka aiheuttavat levottomuutta esimerkiksi kertomalla etukäteen tulevista tapahtumista.
- Mukauta toiminta sen mukaan, mihin lapsi on valmis.
- Rakenna myönteisyyttä.
- Ole kehokontaktissa, vaikka hieromalla lasta.

Hoida tunteenpurkaustilanteet seuraavasti:

- Salli tunteenpurkaukset.
 - Pidä lapsesta kiinni.
 - Rohkaise lasta itkemään.
 - Lohduta ja halaa.
 - Juttele tapahtuneesta jälkepäin.
- Syrjäänvetäytyvät ja ujut lapset

On tärkeää kiinnittää huomiota lapsiin, jotka hakeutuvat toistuvasti leikkimään yksin, koska syrjäänvetäytyvä luonteenpiirre liittyy usein vertaisryhmän torjuntaan. Aikuisen tehtävä on auttaa lasta saamaan myönteisiä kokemuksia toisten lasten kanssa toimimisesta, ohjata lapsen vertaissuhteita sekä kiinnittää huomiota niiden toimivuuteen. Syrjäänvetäytyville lapsille tulee vähemmän tilaisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja ja se voi vaikuttaa heidän itsearvostukseensa. He ovat siis riskiryhmässä joutua kiusaamisen uhriksi.

3. Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen

Kiusaamisen ehkäisyssä leikki nousee hyvin tärkeäksi tekijäksi. Pienillä lapsilla tyypillinen kiusaamisen tapa on leikistä poissulkeminen mikä tapahtuu niissä tilanteissa, kun lapset valitsevat leikkikaveria tai hakeutuvat oma-aloitteisesti leikkiryhmiin. Leikkikaverien valinta on tilanne, jossa lapset käyttävät valtaa ja hallitsevat ryhmän sosiaalisia suhteita.

Havainnoimalla lasten leikkejä saadaan paljon tietoa lasten sosiaalisista suhteista, lapsiryhmän dynamiikasta sekä yksittäisen lapsen vuorovaikutussuhteista muiden lasten kanssa. Ohjaamalla ja osallistumalla leikkeihin aikuinen pääsee vaikuttamaan roolien valintaan ja varmistamaan, että jokainen lapsi saa vuorollaan erilaisen roolin sekä pääsee vaikuttamaan leikin kulkuun. Lisäksi aikuinen voi tukea niitä lapsia, joiden taidot liittyä leikkiin ovat syystä tai toisesta puutteelliset. Aikuinen ohjaa myös muuta ryhmää ottamaan torjutun lapsen ryhmän jäseneksi.

4. Tapa- ja moraalikasvatuksen liittäminen osaksi arkea

Kiusaamista ehkäisevän työn pohjana on tapa- ja moraalikasvatus. Tapakasvatuksen avulla lapselle opetetaan toisten ihmisten kunnioittamista, miten toiselle ihmiselle puhutaan

ja kuinka käyttäytyään loukkaamatta toista. Aikuisen malli ja esimerkki ovat tärkeitä lapsen omaksuessa tapoja ja sääntöjä. Myös aikuisten keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa siihen, miten lapsi oppii ihmisten välistä kunnioitusta. Lapsi huomaa herkästi, kunnioitetaanko työyhteisössä toista ihmistä ja millä tavalla muita kohdataan ja kohdellaan. Aikuisten arvostava ja kuunteleva malli välittyy lapsille.

Kiusaamisen ehkäisyn pohjana on lapsen kyky asettua toisen ihmisen asemaan, kyky empatiaan. Tämä edellyttää moraalien kehittymistä. Pienten lasten moraalit kehittyvät yleensä arkipäivän tilanteissa sekä niistä malleista, joita lapsi yhdessä elämisestä saa. Lasta ympäröivien aikuisten tehtävänä on seurata lapsen moraalien kehittymistä ja tarvittaessa kiinnittää sen opettamiseen erityistä huomiota. Moraalikasvatuksen tarkoitus on saada lapsi itse ymmärtämään, miksi toiset toimintatavat ovat sopivia ja toiset eivät.

5. Lapsen itsetunnon vahvistaminen

Lapsi, jonka itsetuntoa ei vahvisteta tai joka joutuu toisten torjumaksi, aliarvioimaksi tai epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi, voi joko alkaa vähätellä itseään tai käyttäytymään itse epäkunnioittavasti muita kohtaan. Lapsen, jota aikuiset ja muut lapset kohtelevat arvostavasti ja kunnioittavasti, itsetunto vahvistuu ja hän pystyy kohtelemaan muita ihmisiä kunnioittavasti. Aikuisten on jatkuvasti mietittävä tapoja kohdata ja toimia lasten kanssa, jotta lasten itsetunto voisi kehittyä terveellä tavalla.

6. Lasten osallisuuden tukeminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että kasvatuksessa vahvistetaan toiset huomioonottavia käyttäytymismuotoja ja toimintatapoja. Tämä on kiusaamisen ehkäisyn kannalta tärkeä tavoite. Kasvatuspäätöksinä se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jokainen lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Itsenäisyyden lisääminen ja asteittainen vastuunotto omasta toiminnasta ovat edellytyksenä sille, että lapsi oppii ymmärtämään tekojensa seurauksia yhteisössään.

Osallisuus on yhteisöön kuulumista. Mikäli lapsi jää syrjään, eikä koe voivansa vaikuttaa tilanteisiin, muuttuvat tilanteet hänelle merkityksettömiksi, mistä voi seurata häiriökäyttäytymistä tai vetäytymistä. Osallisuuden kokemus syntyy osana vuorovaikutteista sosiaalista toimintaa. Kun lapsi on osallinen, hänet otetaan mukaan ryhmän yhteiseen keskusteluun, suunnitteluun, leikkiin tai toimintaan. Osallistavalla toiminnalla voimme luoda osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

7. Tasa-arvon edistäminen

Tasa-arvo tarkoittaa samoja oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia kaikille sukupuolesta, kulttuuri- tai sosiaalisesta taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksessa tasa-arvossa on suurelta osin kyse työntekijöiden tavasta kohdata lapsia. Kasvattajien on tärkeää pohtia omia tiedostettuja ja tiedostamattomia käsityksiä, odotuksia, asenteita ja vaatimuksia.

Yhteistyö vanhempien kanssa

Perheiden ja vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä on tärkeä. Huolimatta siitä, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä, jossa akuutit tilanteet tulee ratkaista, on kiusaaminen aina myös kodin asia. Kodin kasvatusarvot heijastuvat lapseen ja hänen tapansa liittyä vertaisryhmään ja toimia siinä. Onnistunut kiusaamisen ehkäisy edellyttää kasvatusyhteistyötä ja yhteistä arvokeskustelua vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä. Vanhemmat tarvitsevat tietoa kiusaamisesta ilmiönä. Vanhempien tietoisuutta ja ymmärrystä voidaan herättää ja lisätä keskusteluissa, vanhempainilloissa ja tiedotteilla.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on tärkeä kuunnella vanhempia ja ottaa vakavasti heidän huolensa, sillä lapset kertovat usein negatiiviset asiat mieluummin kotona. Vanhemmat myös huomaavat kiusaamiseen liittyviä oireita, joihin tulee kiinnittää huomiota, kuten haluttomuus osallistua varhaiskasvatukseen tai univaikeudet. Varhaiskasvatuksessa tulee aina selvittää yhdessä vanhempien kanssa, mitä lapsen kertomuksen tai oireilun takana on.

Arviointi

Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen kuntakohtainen suunnitelma liitetään Kiteen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, esiopetussuunnitelmaan ja kunkin yksikön perehdytyskansiin.

Jokainen ryhmä käy suunnitelman vuosittain läpi toimintakauden alkaessa. Tällöin sovitaan yhteiset käytännöt, kuinka ennaltaehkäisemme kiusaamista ja kuinka puutumme mahdollisiin kiusaamistilanteisiin. Suunnitelmaan palataan ja yhteisiä käytäntöjä arvioidaan toimintakauden aikana tarvittaessa. Uudet työntekijät perehdytetään suunnitelmaan.

Kiteen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksia kiusaamisesta, sen ennaltaehkäisemisestä, puuttumisesta ja arvioinnista

1. Mitä kiusaaminen mielestämme on?

Mielestämme kiusaaminen on toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Kiusaaminen on toistuvaa, tietoista ja tahallista.

FYYSINEN:

- Tönimistä
- Lyömistä
- Potkimista
- Puremista
- Hujomista
- Vaatteiden repimistä
- Reviirin rikkomista; jäljittämistä, liian lähelle tulemista, matkimista
- Tavaroiden ottamista käsistä

SANALLINEN:

- Nimittelyä
- Erityispiirteiden pilkkaamista
- Huomiotta jättämistä
- Puhumatta jättämistä
- Haukkumista, nimittelyä, lällättelyä
- Supattelua
- Pahan puhumista selän takana
- Ilkeää puhetta, rumia sanoja toiselle

LEIKKIIN LIITTYVÄ:

- Leikkien sotkemista
- Lelun viemistä
- Leikin ulkopuolelle jättämistä
- Leikin sääntöjen muuttamista
- Tavaroiden omimista

PSYKKINEN:

- Kiristämistä, uhkailua
- Tahallista ärsyttämistä
- Härnäämistä
- Työrauhan rikkomista
- Katseita ja eleitä
- Aikuisen kunnioittamattomuutta
- Itsensä kohottamista toisen kustannuksella

2. Miten voimme ennaltaehkäistä kiusaamista?

AIKUISEN TOIMINTA:

- Aikuisten asenteet ja vastuu puuttua kiusaamiseen
- Aikuisen esimerkki; lasten yhdenvertainen kohtelu ja kunnioittaminen
- Aikuisten yhteinen linja
- Puututaan kaikkiin tilanteisiin
- Havainnointi
- Ennakointi
- Aikuisen läsnäolo
- Aikuisten herkkyyys nähdä tilanteet
- Arjen ja leikin ohjaaminen
- Hyvään käytökseen ohjaaminen
- Tapauskohtainen puuttuminen
- Keskustellaan kiusaamisesta kiusajan, kiusatun ja tarvittaessa vanhempien kanssa

KONKREETTISET KEINOT:

- Draama, laulut ja leikit
- Kirjat, tarinat, tunnekortit
- Hyvien tapojen teemaviikot
- Ystävyys teeman vaaliminen
- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen
- Tunteista puhuminen ja tunnetilojen tunnistaminen
- Hyvän käytöksen kehuminen, positiivinen ja iloinen asenne
- Vanhempien tiedottaminen

TOIMINTA RYHMÄN KANSSA:

- Vaaditaan hyviä käytöstapoja
- Korostetaan ystävyyden ja kaveruuden merkitystä
- Luodaan turvallinen ilmapiiri ja yhteenkuuluvuuden tunne
- Tehdään lasten kanssa yhteiset säännöt, kerrataan niitä ja muistutetaan niistä
- Opetetaan lapsia selviytymään itse pienistä riitatilanteista keskustelemalla ja neuvottelemalla
- Keskustellaan mikä on kiusaamista ja mietitään vaihtoehtoisia toimintatapoja tilanteisiin lasten kanssa
- Keskustellaan ryhmän kanssa kuvitelluista tilanteista.
- Opetetaan riidan ratkaisumalli lapsille: Pysäytetään tilanne, selvitetään mitä tapahtui, aikuinen määrittelee mistä on kysymys, selvitetään ratkaisuvaihtoehdot lasten kanssa, valitaan yhdessä ratkaisumalli, seurataan tilannetta.

3. Kuinka puutumme kiusaamistilanteisiin?

- Pysäytetään toiminta heti.
- Puututaan kaikkeen, mikä loukkaa tai vahingoittaa toista, mistä tulee paha mieli. Puuttuminen on kaikkien aikuisten tehtävä.
- Kielletään loukkaava tekeminen.

- Keskustellaan kaikkien osapuolten kanssa, erikseen ja yhdessä.
- Sanoitetaan tilanteet ja tunteet.
- Pohditaan, miten tilanteeseen ajaututtiin.
- Etsitään yhteinen näkemys asiasta.
- Mietitään lasten kanssa vaihtoehtoisia toimintatapoja.
- Sovitaan asiat, pyydetään anteeksi ja annetaan anteeksi.
- Lohdutetaan.
- Saatetaan tilanteet loppuun aikuisen tuella ja ohjauksella, samalla varmistetaan lapsen ymmärrys tilanteesta.
- Seurataan tilannetta, keskustellaan ja arvioidaan tilanne uudelleen.
- Otetaan yhteyttä vanhempiin toistuvassa kiusaamisessa.

- Ohjataan oikeaan käytökseen.
- Mietitään etukäteen seuraamuksia.
- Keskustellaan ryhmän kanssa tapahtuneesta ja mietitään vaihtoehtoisia toimintatapoja yhdessä.
- Suunnitellaan teemaan liittyviä tuokioita, esim. teatteria.

4. Kuinka arvioimme suunnitelman toteutumista?

- Suunnitelma päivitetään ja käydään läpi työyhteisön kanssa syksyllä. Kirjataan muistiin ryhmäkohtaiset painopistealueet.
- Keväällä mietitään missä on onnistuttu/mitä pitää miettiä uudelleen.
- Arjen kiusaamistilanteita arvioidaan jokapäiväisissä keskusteluissa työn lomassa.
- Tarvittaessa mietitään yhteisiä linjoja palavereissa.
- Suunnitelma on joka työyksikön perehdyttämiskansiossa arjen työkaluna.
- Vanhemmille tiedotetaan ja kerrotaan kiusaamiseen liittyvistä asioista esim. arki- ja kasvatustilanteissa sekä vanhempienilloissa.
- Tehdään mahdollisesti ryhmä- tai yksikkökohtainen suunnitelma, joka liitetään perehdytyskansioon.

Yksikön suunnitelman malli

Varhaiskasvatusyksikön kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmassa tulisi näkyä ainakin seuraavat asiat:

- Mitä laki ja valtakunnalliset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen varhaiskasvatukseen
- Päiväkodin arvot ja näkemys siitä, mitä kiusaaminen on
- Kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen
- Kiusaamiseen puuttumisen keinot ja seuranta
- Kiusaamisen ehkäisyn keinot
- Yhteistyö vanhempien kanssa
- Dokumentointi ja suunnitelman arviointi
- Suunnitelman päivittäminen ja siitä tiedottaminen